

MITTENKOALITIONEN

Politisk plattform

En ny ledning för Region Stockholm

I denna politiska plattform pekar våra tre partier ut våra prioriteringar för den kommande mandatperioden. Vår mittenkoalition ska präglas av framtidstro, handlingskraft och framförallt ett inlyssnande ledarskap i en orolig omvärld. Invånarna i Stockholmsregionen har genom valet visat på ett missnöje mot hur sjukvården styrs och fungerar. De önskar en förändring. Våra partier är eniga om att denna förväntan förpliktigar och att vi har ett gemensamt ansvar att möta förväntan med beslutsamhet. Region Stockholm kan bättre.

Stockholmsregionen är en fantastisk region med stor potential. Det finns dock utmaningar. Arbetslöshet, ekonomisk oro, och klimatförändringar hotar runt hörnet i en orolig tid. Kriminalitet och brottslighet begränsar människors frihet. Segregation hindrar människor från att leva goda, hälsosamma och självständiga liv. Detta måste förändras.

Stockholmsregionen ska vara en öppen, grön, företagsam och jämlik region som utmärks av såväl delaktighet som inkludering och lika livschanser. Där människors längtan och initiativkraft tas till vara och ges utrymme, oavsett vem de är eller var de kommer ifrån.

Omvärlden påverkar även Region Stockholms ekonomiska situation. Vi står inför ett tufft läge med höjda räntor, stigande inflation och höga bränsle- och elpriser. Det kommer krävas tydliga prioriteringar under den kommande mandatperioden. Att våra gemensamma resurser ska gå dit de är avsedda för och gör mest nytta har därför högsta prioritet. God ekonomisk hushållning ska råda.

Hälso- och sjukvården i vår region ska bli mer behovsstyrd och ges i tid. Det ska vara patienternas vårdbehov som styr planering och utveckling av sjukvården. Hälso- och sjukvården ska bli mer jämlikt fördelad över hela Stockholmsregionen. Den nära vården ska byggas ut med husläkarmottagningarna som nav och akutsjukhusen ska stärkas.

Tillgängligheten till vården för psykisk hälsa ska förbättras genom stärkt vård i första linjen vård och kortare köer till barn- och ungdomspsykiatri. Den viktigaste resurser i sjukvården är personalen. De ska få fler kollegor och bättre arbetsvillkor. Vårdpersonalens inflytande ska stärkas och kontakten mellan regionens ledning och vårdpersonalen ska bli betydligt bättre. Det handlar om att ta hand om de som tar hand om oss.

För att detta ska vara möjligt krävs ett ledarskap som sätter patienterna, personalen och resenärerna i första rummet och aktivt lyssnar till sin omvärld. Där transparensen och delaktigheten stärks.

Stockholmsregionen är avgörande i Sveriges gröna omställning, klimatmålen ska nås. Fler måste därför ges möjlighet till att ställa bilen och resa kollektivt och klimatsmart i hela vår region. Kollektivtrafiken ska byggas ut och bli mer attraktiv. Vi kommer växla upp arbetet med det regionala utvecklingsansvaret för att tillsammans med kommunerna stärka den gröna omställningen och kraftsamla mot bostadsbrist, elbrist och kompetensbrist. för innovation, fler jobb och företagande.

Vi anser att Stockholmsregionen behöver ett samlande ledarskap. Tillsammans tar vi ansvar för att utveckla Stockholmsregionen till att bli Europas bästa storstadsregion.

Socialdemokraterna

Centerpartiet

Miljöpartiet de gröna

Innehåll

En ny ledning för Region Stockholm	2
God ekonomisk hushållning och styrning.....	5
Höjd ambition i det interna hållbarhetsarbetet.....	6
Europas mest attraktiva region	8
Företagande, jobb, innovation och tillväxt, näringslivsutveckling.....	8
Klimatomställning och energiförsörjning	9
En bättre bostadsmarknad	9
Ett effektivt och hållbart transportsystem.....	10
Ny regional utvecklingsplan med hög ambitionsnivå	11
Hela länet ska leva och växa	11
Hälso- och sjukvård som ger vård i tid och efter behov	13
En ny personalpolitik för Region Stockholms sjukvård.....	13
En god och nära vård	14
Patientsäkra sjukhusen.....	15
En behovsstyrd sjukvård	16
En sjukvård där patienten hamnar rätt.....	17
Trygg och säker förlossningsvård	18
Mer sammanhållen vård för äldre	18
Vård vid psykisk ohälsa och psykiatri	19
Jämlik hälsa i hela regionen.....	20
En attraktiv och tillgänglig kollektivtrafik	21
Klimatsmart resande från dörr till dörr.....	21
En utbyggd, framtidsinriktad och stark kollektivtrafik.....	23
Kollektivtrafiken är avgörande för klimatomställningen.....	23
En trygg och tillgänglig färdtjänst för hela länet.....	24
En utvecklad sjötrafik för hela Stockholmsregionen	24
Alla ska känna sig trygga i kollektivtrafiken	25
Digitalisering och trafikinformation	26
En region som står upp för fri och tillgänglig kultur	27

God ekonomisk hushållning och styrning

Inflationen och den osäkra omvärlden kommer att slå hårt mot Region Stockholms ekonomi. Det krävs ordning och reda i regionens finanser samt genomtänkta effektiviseringsåtgärder för att uppnå en budget i balans samtidigt som verksamhetens kvalitet bibehålls och för att vi ska ha råd att genomföra nödvändiga reformer. Regionens invånare ska kunna lita på en sjukvård och kollektivtrafik i världsklass - även i tuffa ekonomiska tider.

Varje skattekrona ska användas ändamålsenligt. Administrationsbördan ska minska, konsultväxlingen ska utökas och försenade investeringar ska tas igen. Den politiska organisationen ska föregå med gott exempel genom att minska sina kostnader. Regionen ska i högre grad nyttja digitaliseringens möjligheter genom innovation och smartare arbetssätt. Nya intäktskällor ska utredas, såsom utökad kommersiell verksamhet i regionens trafikfastigheter och ett större regionalt förfogande över trängselskattintäkter. På så sätt kan mer pengar frigöras för att möta det förändrade vårdbehovet i linje med den demografiska utvecklingen och invånarnas krav på utökad kollektivtrafik

Budgetstyrningen ska förtydligas med bättre förankring gentemot berörda verksamheter. För att uppnå en god ekonomisk hushållning på sikt måste budgetmål - inte minst resultatkrav, effektiviseringskrav och investeringsplaner - konkretiseras och beredas i närmare anknytning till regionens nämnder och bolag.

Regionen ska vara en god arbetsgivare och stärka arbetsrättsliga villkor även i de upphandlade verksamheterna. Arbetet för att kunna rekrytera, behålla och utveckla medarbetare ska utvecklas för att på allvar kunna möta behovet av kompetens på sikt. Medarbetare ska känna stolthet över att arbeta i Region Stockholm och ges möjlighet till ett hållbart arbetsliv. Människor ska inte ofrivilligt arbeta deltid eller heltid. En målsättning ska vara att regionen ska besitta egen kompetens inom fler områden där behov finns.

Ett omtag gällande regionens strategiska fastigheter krävs för att lokaler som på sikt kan behövas inte säljs. Arbetet med att inkludera fler av regionens nämnder och bolag i att konsekvensbeskriva fastighetsbehovet inom hälso- och sjukvården behöver accelereras. Förvaltningen, utvecklingen och styrningen av regionens trafikfastigheter behöver förstärkas.

Det politiska ledarskapet ska vara inlyssnande för verksamheternas behov och präglas av öppenhet och ansvarstagande för fattade beslut. Regionen ska ha en transparent och tydlig styrkedja mellan den politiska nivån och verksamheterna. Insynen och förmågan till ansvarsutkrävande ska öka.

Höjd ambition i det interna hållbarhetsarbetet

Världen står inför stora utmaningar för att nå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Region Stockholm kan och ska genom ett aktivt och ambitiöst hållbarhetsarbete vara föregångare och visa vägen i klimatomställningen. Region Stockholm ska ligga i framkant gällande hållbar utveckling och alla verksamheter arbetar aktivt för ökad hållbarhet. I beslut ska hållbarhetsaspekter alltid beaktas och väga tungt. För att ta nästa steg i hållbarhetsarbetet ska Region Stockholm fortsätta utveckla och stärka hållbarhetsarbetet, både styrningsmässigt och genom ökat stöd till verksamheter. Detta möjliggörs genom ökade resurser till hållbarhetsarbete under mandatperioden. En viktig del i styrningen är de mål och indikatorer som sätts i budget kopplat till hållbarhet. Hållbarhetsmålen ska därför utvecklas och skärpas i linje med hållbarhetspolicy och hållbarhetsstrategi. Region Stockholms hållbarhetsarbete ska fortsatt ligga så pass långt fram att arbetet med gröna obligationer kan accelereras och emissionerna öka.

Genom att höja klimatambitioner kan Region Stockholm både bidra i omställningen och minska sin sårbarhet kopplat till exempelvis prisförändringar och tillgång till fossil energi. Senast 2035 ska Region Stockholm därför ha netto noll utsläpp. För att tydliggöra behoven ska en koldioxidbudget för regionens egna verksamheter utarbetas och ligga till grund för prioriteringar inom klimatområdet. En intern klimathandlingsplan för Region Stockholm ska arbetas fram skyndsamt för att tydliggöra vägen mot netto noll utsläpp.

Region Stockholm är en stor upphandlande aktör och inköpare och ska därför ta ett stort ansvar, både miljömässigt, ekonomiskt och socialt, genom sina upphandlingar och inköp så att de styr mot hållbarhet. Arbetet med att ställa och följa upp hållbarhetskrav i upphandlingar och inköp ska stärkas bland annat genom höjda hållbarhetskrav, kompetenshöjande insatser och prioritering av resurser.

Krav på cirkularitet ska ställas vid upphandling av produkter och innovationsupphandlingar användas för att driva utvecklingen av produkter i hållbar riktning. Arbetet med att införa cirkulära system för produkter och förbrukningsvaror ska intensifieras under mandatperioden, som första steg ska cirkulära system för utvalda produkter införas brett i regionens verksamheter. Region Stockholm ska arbeta aktivt tillsammans med universitet, forskning och företag samt bidra som testbädd i utvecklingen av nya hållbara produkter och tekniker. Samtransport och samlastning av varor i syfte att minska miljöbelastning och kostnader ska utredas.

De största utsläppen från Region Stockholm kommer från transporterna. Region Stockholms egna och leasade fordon ska därför ställas om till att drivas helt på förnybara bränslen med eldrift som förstahandsval. För att möjliggöra detta behöver tillgången till laddpunkter för elbilar i anslutning till regionens verksamheter öka kraftigt och en stor del av regionens egna parkeringsytor få möjlighet till laddning.

Att en stor del av Region Stockholms reservkraft idag är fossilbaserad innebär inte bara en negativ klimatpåverkan utan är också en stor risk utifrån ett beredskapsperspektiv med en omvärld som inte går att lita på när det gäller leveranser av bränsle. Arbetet med att byta

ut all reservkraft till att drivas på förnybara bränslen ska därför påbörjas och all ny reservkraft ska drivas på förnybara bränslen eller genom batterilager. En utökad flexibilitetsmarknad är viktigt för att motverka effektbrist i länet. Därför bör Region Stockholms verksamheter delta i forskningsprojektet Sthlmflex. Exempelvis för att kunna sälja effekt från vår reservkraft.

Ambitionerna i arbetet med att klimatsäkra fastigheter och anläggningar genom energieffektiviseringsåtgärder, klimatanpassningar och egenproduktion av el ska öka. Energianvändningen i Region Stockholms fastighetsbestånd minskas, dels genom energieffektiviserande och besparande åtgärder i själva fastigheterna, dels genom ökad medvetenhet hos de verksamheter som bedrivs i våra byggnader. När regionen bygger nytt ska alltid höga krav på miljö och hållbarhet ställas.

Genom att kraftigt öka mängden installerade solceller på vårdens och kollektivtrafikens fastigheter ska Region Stockholm öka självförsörjningsgraden och bidra till ökad produktion av förnybar el.

Region Stockholm ska vara en organisation där alla känner sig välkomna och trygga. Kränkande särbehandling ska inte få förekomma och inkludering främjas. Arbetet med sociala hållbarhetsaspekter behöver fortsätta tydliggöras och utvecklas. De nationella minoriteternas rättigheter ska värnas. Hållbarhetsarbetet i Region Stockholm inkluderar och värnar ett starkt HBTQI-perspektiv. Region Stockholms arbete med bemötande, gentemot invånare och kollegialt, ska särskilt utvecklas under kommande mandatperiod. Alla verksamheter ska arbeta aktivt för att identifiera brister, förhindra och förebygga kränkande särbehandling i det dagliga arbetet.

Europas mest attraktiva region

Stockholmsregionen har förutsättningar att vara den bästa, mest dynamiska, attraktiva och hållbara platsen att leva på där regionens utveckling kommer hela länet till del. Vår region har ett starkt näringsliv, framgångsrika universitet och högskolor, en innovativ och driftig befolkning med ursprung från alla världens hörn. Länet inrymmer livsmiljöer från pulserande storstad till världsunik skärgård och landsbygd. Men regionen har också stora utmaningar som måste lösas gemensamt där Region Stockholm och kommunerna tillsammans med stat, näringsliv, civilsamhälle och lärosäten nu måste kraftsamla för att skapa Europas mest attraktiva storstadsregion.

Region Stockholm har sedan 2019 ett regionalt utvecklingsansvar, och nu är det dags att sluta krypa och börja gå. För att möjliggöra de gemensamma kraftansträngningar som behövs ska Region Stockholm stärka de ekonomiska musklerna inom det regionala utvecklingsarbetet. Genom ökade resurser och ett effektivt och strategiskt arbete kan regionen ta nästa steg. Det handlar framförallt om att skapa tydliga samverkansplattformar inom olika områden för att få en bättre struktur rörande arbetsprocesser och att nå ut bland aktörerna i Stockholmsregionen. Områden som skulle dra nytta av sådana plattformar är bland annat bostäder, innovation, näringslivsutveckling, kompetensförsörjning, klimatomställning och energiförsörjning.

Företagande, jobb, innovation och tillväxt, näringslivsutveckling

Stockholmsregionen blev år 2021 utsedd till den mest innovativa regionen i Europa - ett kvitto på våra företags, akademiers och entreprenörers världsledande innovationsförmåga. Stockholmsregionens konkurrenskraftiga näringsliv, akademi och start-up-scen får aldrig tas för given. Stockholmsregionens tillväxtkluster genererar arbetstillfällen, ekonomisk utveckling och bidrar till hela landets utveckling. Omställningen till ett hållbart samhälle utan negativ klimatpåverkan är en förutsättning för fortsatt ekonomiskt välstånd och internationell konkurrenskraft, vilket ska vara centralt. Region Stockholms tillväxtfrämjande arbete ska därför ges ett ökat klimat- och energifokus. Tillväxt och välfärd går hand i hand. En stark välfärd är avgörande för att locka hit människor, företag och kapital. En egen försörjning är även den främsta insatsen för att motverka segregation.

Region Stockholm behöver visa ledarskap i tillväxt- och näringslivsfrågor och därför bör ett tillväxt- och näringslivsråd inrättas som samlar näringslivets aktörer. Det är även viktigt att regionens tillväxtmedel stärks och nyttjas till sin fulla potential. Stockholmsregionen lider av en svår kompetensbrist samtidigt som en omfattande långtidsarbetslöshet riskerar att cementeras i vårt län. Tillgång till kompetens är avgörande för Stockholmsregionens konkurrenskraft. Därför kommer samverkansytorna Kompetensarena Stockholm och Stockholmsregionens kompetensråd (SRKR) förstärkas och utvecklas under kommande år. Inom ramen för detta ska Region Stockholm verka för att öka antalet platser på yrkeshögskoleutbildningar inom bristyrken i syfte att säkra kompetensförsörjningen på länets arbetsmarknad.

Väl avvägda investeringar i forsknings-, innovations- och näringslivssamarbeten är viktiga för att säkra Stockholmsregionens internationella konkurrenskraft, inte minst inom den gröna omställningen. Region Stockholm ska därför stärka samordningen när det gäller innovationsfrågor genom att tydligare samverka med, och skapa en stabil och strategisk regional medfinansiering till, Stockholmsregionens innovationshubbar, inkubatorer och science parks.

Klimatomställning och energiförsörjning

Klimatarena Stockholm har accelererat det regionala klimatarbetet genom ökat samarbete med länsstyrelsen och aktörer i länet. Klimatarenan som modell ska värnas och utvecklas med fokus på konkreta åtgärder för utsläppsminskningar och stöd till länets olika aktörer. Att Klimatarena Stockholm blir en del av Region Stockholms ordinarie verksamhet är en viktig förutsättning för detta. Den modell som utvecklats inom Klimatarenan ska ligga till grund för samverkan inom energiförsörjningen och andra områden.

Att säkra en trygg och långsiktig energiförsörjning i länet är en förutsättning för att klara klimatomställningen i allmänhet och klimatmålen inom transportsektorn i synnerhet. Den underdimensionerade överföringskapaciteten av el till och inom Stockholmsregionen i kombination med låg regional energiproduktion hotar länets utveckling, arbetstillfällena och klimatomställningen. Region Stockholm ska därför tillsammans med relevanta aktörer få till stånd ett regionalt energiforum för att lösa dessa utmaningar. Region Stockholm ska vara en faciliterande och koordinerande part i den långsiktiga planeringen kring länets elbehov, energiproduktion och elektrifiering. Fordonsdalen och Elektrifieringslöftet är viktiga processer som behöver fortlöpa. I Stockholmsregionen och dess närhet finns stor potential att öka produktionen av förnybar el, särskilt genom havsbaserad vindkraft i ekonomisk zon. Att öka energiproduktionen är inte bara avgörande för klimatet och regionens utveckling – det är även en fråga om säkerhet och beredskap. För att skyndsamt trygga energiförsörjning i länet ska Region Stockholm ta en aktiv roll för snabb utbyggnad av förnybar el samt för stärkt överföringskapacitet.

En bättre bostadsmarknad

En av Stockholmsregionens största utmaningar är bristen på bostäder som kan efterfrågas av alla. Bristen på bostäder ska inte leda till en ofrivillig utflyttning från Stockholmsregionen. Det kan handla om unga, studenter och äldre men även ensamhushåll, nyskilda, nyanlända samt personer som vill flytta till Stockholmsregionen. Det är därför viktigt med fler billiga bostäder, däribland hyresrätter, och att främja blandade upplåtelseformer för att motverka bostadssegregationen. Att se till att det byggs fler bostäder är ett kommunalt, och till viss del nationellt, ansvar men Region Stockholm har flera möjligheter att vara en aktiv part och påverka vad och var Stockholmskommunerna bygger.

Bostadsförsörjningen är ett komplext problem där marknaden och Region Stockholm behöver samverka för att lösa den akuta bostadsbristen. Detta var bakgrunden till de regionala bostadssamtal som påbörjades förra mandatperioden. På denna grund ska

samordningen av bostadsförsörjningen stärkas i regionen. Dels genom att Region Stockholm tydligare tar en samordnande roll inom regionens bostadsförsörjning för att främja byggandet eller bildandet av bostäder. Dels genom så kallade nybyggaröverenskommelser; en modell som har utretts av Region Stockholm men ännu inte testats. Den här typen av avtal främjar inte bara byggandet av nya bostäder, utan också en mer miljömässigt hållbar samhällsplanering. Region Stockholm ska också i alla relevanta beslut främja ett ökat bostadsbyggande, samt styra så att länsplanen, kollektivtrafiks- och sjukvårdsinvesteringar premierar kommuner som tar ansvar för bostadsbehovet.

Ett effektivt och hållbart transportsystem

Transporter inom och till Stockholmsregionen är avgörande för livskvaliteten och konkurrenskraften i Stockholmsregionen, men har i dagsläget en negativ påverkan på både klimatet och miljön. För att minska klimatavtrycket, och trängseln, samtidigt som framkomligheten för människor, nyttotrafik, och gods ökas, ska regionen ställa om till ett hållbart transportsystem där kollektivtrafik och cykel står för en mycket högre andel av persontransporterna och klimatpåverkan minimeras. Region Stockholm ska aktivt verka för att klimatpåverkande utsläpp från transporter i Stockholmsregionen ska upphöra till år 2035. För att lyckas med detta behöver fokus ligga på att bygga ett transporteffektivt samhälle med en transportinfrastruktur som möjliggör för invånarna att i större utsträckning resa hållbart. Utvecklad kollektivtrafik, utbyggda cykelstråk, samt en väl utbyggd laddinfrastruktur är förutsättningar för detta. Det är av vikt att utbyggnaden av transportinfrastrukturen kommer hela länet till del.

Det finns idag svårigheter med att lyckas nå de trafik- och klimatmål som finns i den regionala utvecklingsstrategin. Därför behöver Region Stockholm ta fram en plan för hur trafikmålen ska kunna nås med största möjliga effektivitet och samhällsnytta. Planen ska vara målstyrd och trafikslagsövergripande, samt beakta potentialen i kommunala, regionala och statliga insatser. Planen ska ligga till grund för stärkt samordning mellan Region Stockholm, Trafikverket och kommunerna för att nå trafikmålen, samt användas i utformandet av ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, kommande länsplaner och andra relevanta regionala inriktningsdokument.

I kommande länsplanearbete bör andelen som går till hållbara transporter öka och utbyggnaden av ett regionalt sammanhängande cykelnät vara en prioritering. Region Stockholm ska arbeta mer proaktivt gentemot Trafikverket, bland annat genom att årligen följa upp Trafikverkets användning av länsplanemedlen.

Det regionala cykelkansliet ska bibehållas och arbetet med en regional cykelförhandling ska fullföljas stråkvis, och vid en eventuell ny Huvudstadsförhandling för hållbara transporter ska de regionala cykelstråken vara en del. Region Stockholm ska även verka för en förbättrad dialog mellan kommuner och Trafikverket om cykelvägar längs statlig väg.

Ny regional utvecklingsplan med hög ambitionsnivå

Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2050, pekar ut gemensamma utmaningar och riktningen för regionen med syfte att säkerställa att rätt saker initieras för att långsiktiga mål och största regionala nytta ska uppnås till 2050. Om fyra år ska en ny regional utvecklingsplan beslutas. Region Stockholm ska med den befintliga såväl som med den kommande regionala utvecklingsplanen verka för en högre målefterlevnad och arbeta aktivt för att antagna mål och prioriteringar genomförs i länet tillsammans med kommuner och andra aktörer.

Arbetet med att ta fram en ny regional utvecklingsplan kommer kräva resurser där processen som leder fram till slutresultatet måste ske på bästa möjliga sätt, med ett förhållningssätt som genomsyras av delaktighet och transparens tillsammans med regionens kommuner och alla relevanta aktörer. Det gäller att höja ambitionsnivån och att man strävar efter att ha ett innovativt och mobiliserande förhållningsätt för att i slutändan göra planen mer levande och lättillgänglig för invånare, kommuner, civilsamhälle, näringsliv och andra aktörer.

Processerna kring framtagande av ny RUFS behöver även gå hand i hand med framtagandet av andra viktiga styrdokument, likt länsplanen. Ett prioriterat område i framtagandet av ny RUFS är minskade hälsoskillnader, utjämnade livschanser samt minskad segregation och arbetslöshet. Därtill behövs det bland annat finnas ett större fokus kopplat till energiförsörjningen och tydligare riktlinjer gällande grönstruktur. En ny RUFS behöver även ta sikte på att stärka de regionala stadskärnorna där konkreta handlingsplaner tas fram med tydliga åtaganden baserade på stadskärnornas karaktär och komparativa fördelar.

Hela länet ska leva och växa

Stockholmregionens landsbygd och skärgård är en plats där 160 000 människor bor, lever och verkar året runt. En plats där barn går i skolan och där föräldrar åker till jobbet, precis som överallt i vårt land. Skärgården och landsbygden har unika miljöer som behöver bevaras samtidigt som det är viktigt att utveckla lokalsamhällena och skapa möjligheter för fastboende, företag och besöksnäring att frodas. För att skärgården ska blomstra är det viktigt att tillgängliggöra skärgården för fler, i synnerhet för grupper som inte besöker skärgården idag. Region Stockholm ska ta initiativ till överenskommelser med kommunerna där bostadsbyggande på kärnorna premieras exempelvis genom utökad trafik och bättre samhällsservice. RUFS-processen ska även utveckla koncept för hur ökat bostadsbyggande på landsbygden kan kombineras med transporteffektivitet och hållbar mobilitet.

Man ska känna sig trygg med närheten till kollektivtrafik oavsett om det är på fastlandet eller på öarna i skärgården. Replipunkterna är viktiga knutpunkter där skärgårdens öar öppnas upp mot fastlandet. Dessa replipunkter måste utvecklas och moderniseras. För detta krävs nya resurser och en gemensam standard. Region Stockholm ska ta ett större samordningsansvar för replipunkterna. Här gäller det att Region Stockholm höjer standarden inom sina egna ansvarsområden, exempelvis väderskydd och trafikinformation.

Region Stockholm ska verka för att våra replipunkter blir tillgänglighetsanpassade och får toaletter, cykelparkeringar och serviceutbud samt stärka arbetet med väderskydd i sjötrafiken.

Östersjöns fiskebestånd är hotat, mycket på grund av det storskaliga industrifisket. Region Stockholm ska arbeta emot den utveckling som sker och fortsatt driva på för att stötta det småskaligt och lokalt förankrade yrkesfisket. Fiskepolitiken påverkar även andra näringar som anknyter till fisket, däribland besöksnäringen samt lokal livsmedelsproduktion och beredningsindustri.

En ökad regional livsmedelsproduktion och förädling av livsmedel behöver säkerställas i linje med den regionala livsmedelsstrategin. För att öka självförsörjningsgraden och bidra till livsmedelsberedskapen ska Region Stockholm bidra till skapandet av ett regionalt livsmedelskluster som stöttar små- och medelstora livsmedelsföretag inom innovativ, regional och hållbar livsmedelsproduktion och-förädling. Det är viktigt att regionala livsmedelsaktörer synliggörs i syfte att stärka deras konkurrenskraft i offentliga upphandlingar.

Hälso- och sjukvård som ger vård i tid och efter behov

Vår nya mittenkoalition i Region Stockholm hör personalens larm om bristerna i vården. Vi går fram med ett nytt inlyssnande ledarskap för sjukvården. Patienternas behov och vårdpersonalens kunskande står i centrum. Köerna till regionens akutmottagningar ska kortas, primärvården ska byggas ut och tryggas och det växande behovet av vård för psykisk ohälsa ska mötas. Fler samverkansforum mellan politiker och personalrepresentanter ska införas för att förbättra dialogen mellan politiken, förvaltningen och vårdpersonalen.

Den demografiska utvecklingen med en åldrande befolkning ställer delvis nya krav på hälso- och sjukvården. Patienter som hade kunnat få behandling på vårdcentralen vårdas istället på akutmottagningarna eller i den specialiserade vården. Under mandatperioden ska en ny Framtidsplan för hälso- och sjukvården tas fram. Den ska ha sin utgångspunkt i den fortsatta omställningen till nära vård, samtidigt som regionen har tillräcklig kapacitet inom akutsjukvården och en plan för antalet vårdplatser. Sjukvården ska bli mer sammanhållen och närvarande i alla delar av regionen. Arbetet med hållbarhet fortgår i hela sjukvården och patientsäkerhet ska prioriteras. Bemötandet av HBTQI-personer i vården ska värnas och utvecklas.

Den politiska styrningen av sjukvården ska utredas för att bli starkare, mer demokratisk och med en tydligare rollfördelning. De folkvaldas insyn i sjukhusens styrelser och SLSO ska stärkas för att åstadkomma en förbättrad styrförmåga och ansvarsuppföljning. Samverkan mellan region och kommun ska stärkas och tydliggöras på alla nivåer.

En ny personalpolitik för Region Stockholms sjukvård

Vår koalition har på allvar förstått att invånarna i Region Stockholm vill ha en ny inriktning för personalpolitiken inom hälso- och sjukvården. Personalen är vårdens viktigaste resurs och det är uppenbart att regionen behöver bli en bättre arbetsgivare. Vi vill skapa en arbetsmiljö där medarbetare vill stanna kvar och utveckla vården. Beroendet av inhyrd personal måste minska. Region Stockholm ska utveckla en fördjupad dialog med personalen så att de som jobbar i vården också får ett verkligt inflytande över verksamheten. Åtgärder ska vidtas för att komma bort från riskerna för tystnadskultur inom vården.

Regionen ska utveckla och arbeta efter en kompetensförsörjningsstrategi med högre ambitioner för fler professionsgrupper än idag. Det är dags att satsa på bättre arbetsvillkor och fler anställda inom vården genom ökad grundbemanning, arbetstider med rätt till återhämtning, rotationstjänstgöring och ökat personalinflytande. Ett särskilt arbete behöver göras för att klara bemanningen av dygnet-runt-vården och det förutsätter kraftfulla insatser för förbättrade arbetsvillkor. Personalens karriärmöjligheter ska utökas och förutsättningarna för mentorskap och handledning ska förbättras. En fortbildningstid som också är möjlig att ta ut ska införas. Regionen ska erbjuda medarbetare fler förmåner som syftar till att förbättra arbetsmiljö och hälsa.

Satsningen på ett långsiktigt systematiskt arbetsmiljöarbete för minskad sjukfrånvaro ska utökas. Regionen ska ha en vision för lönepolitiken till exempel om hur löneläget ska se ut efter personalens erfarenhet. En översyn ska göras över arbetsbelastningen för personalen genom att exempelvis tydliggöra vad som är ett rimligt antal patienter per vårdpersonal beroende på vårdtyngd och vårdform.

Antalet allmän-/bastjänstgöringsplatser för läkare ska öka, möjligheterna till betald specialistutbildning för sjuksköterskor ska öka och fler specialismöjligheter för undersköterskor ska införas. Förutom satsningar på specialittjänstgöringstjänster inom allmänmedicin och psykiatri ska övriga bristspecialiteter prioriteras.

En god och nära vård

Omställningen till nära vård behöver prioriteras för att skapa en stabil grund och kontinuitet. Primärvårdens andel av sjukvårdsbudgeten ska därför öka under mandatperioden med sikte på att nå en fjärdedel år 2030. Resurserna ska gå till att stärka vårdcentralerna. De ska vara navet i vården. Det är en investering idag som betalar sig i framtiden.

Allt för många saknar idag en fast namngiven husläkare. Region Stockholm ska ta fram en handlingsplan för att fler ska få en fast husläkare, och att antal patienter per läkare når maximalt 1100 i överensstämmelse med Socialstyrelsens riktvärde. Arbetet för att nå detta mål har hög prioritet under kommande mandatperiod och prioriteringen ska ske efter behov. En fast vårdkontakt ska införas för patienter med större behov av samordning. Arbetsvillkoren inom primärvården behöver stärkas för att anställa ny, behålla och locka tillbaka vårdpersonal.

Utvecklingen av primärvården ska ske jämlikt och efter behov. Mer resurser ska gå till mottagningar i områden med större vårdbehov och regionen ska genom SLSO återigen öppna vårdcentraler i egen regi för att bygga robusthet i vården och fylla vita fläckar där det idag saknas vård. Detta är en viktig insats för en mer jämlik hälsa i hela regionen. Primärvården i skärgården ska stärkas. Ett utökat geografiskt områdesansvar med passiv listning och ett ökat ansvar för hälsofrämjande insatser för vårdcentralerna är prioriterat. Samverkan med kommunal vård- och omsorg, samt elevhälsa och andra relevanta aktörer i närområdet ska stärkas.

Vårdpersonalens professionella kunnande ska få utökat utrymme genom att minska detaljstyrningen i ersättningssystemen i form av en höjning av den fasta ersättningen till husläkarmottagningarna. Ersättningen till husläkarmottagningarna ska syfta till en mer sammanhållen vård efter behov med färre onödiga vårdkontakter. Administrationskraven behöver minska och bli mer ändamålsenliga så att vårdprofessionen kan tillbringa mer tid med sina patienter.

Patientsäkra sjukhusen

Regionens akutsjukhus har ett stort vårduppdrag för de svårast sjuka patienterna. Den ständigt höga beläggningen på dagens för få vårdplatser och de långa väntetiderna på akutmottagningarna drabbar patienterna allvarligt. Det orsakar dessutom en orimlig arbetsmiljö för vårdpersonalen och skapar en etisk stress över att inte kunna göra ett tillräckligt bra jobb. Bristen på marginaler tillsammans med för låg ersättning leder både till lidande och ökade kostnader. När erfaren specialistutbildad personal lämnar akutsjukvården förvärras situationen ytterligare och en negativ spiral uppstår. Den utvecklingen måste brytas. Region Stockholm ska ha sjukhus som fungerar väl i nära samarbete med en stark primärvård. Det ska vara rätt resurser på rätt plats genom hela sjukvårdsystemet.

Regionens akutsjukhus behöver stärkas för att kunna erbjuda en mer patientsäker vård. Sjukhusen ska vara en arbetsplats med en hållbar arbetsmiljö och goda villkor för vårdpersonalen. Väntetiderna på akutmottagningarna ska kortas och regionens vårdplatser ska täcka behovet. Ett helhetsgrepp ska tas kring akutsjukhusens uppdrag och ersättningsnivå för att åstadkomma bättre arbetssätt, säkrare vård för patienterna och en förenklad uppföljning. Akutsjukhusens finansieringsram ska förstärkas med en högre uppräkningsnivå som tar höjd för pris- och löneutveckling. En ny modell där effektiviseringar nås genom färre administrativa beställningar och krav från regionen ska tas fram i anknytning till sjukhusens verksamhet och uppdrag. Det är viktigt att resurserna styrs från onödig byråkrati till personal, vårdplatser och ökad patientsäkerhet. Beläggningsgraden ska minska. En starkare styrning behöver komma på plats för att säkerställa att resurserna används till rätt saker och att sjukhusen kan genomföra sitt uppdrag. Den akuta vårdstrukturen ska ses över för att säkra rätt kapacitet över hela länet och ett stärkt mottagande, särskilt för äldre med stora vårdbehov.

Akutsjukhusen ska kunna bedriva mer öppen specialistvård och ha en samordnande uppgift inom ett specialistområde. Syftet är att skapa en mer sammanhållen vårdkedja för patienterna, stärka upp specialistutbildningen samt att kunna erbjuda rotationstjänster för en bättre arbetsmiljö inom dygnet-runt-vården. Utöver rotationstjänster behöver riktade satsningar göras för att personalen inom dygnet-runt-vården ska få rätt förutsättningar att göra ett bra jobb. Ett arbete för att erbjuda fler medarbetare flexibel schemaläggning och nya arbetstidsmodeller ska göras.

Sjuksköterskebristen på akutsjukhusen är allvarlig och påverkar hela vårdteamet runt patienterna. Som ett led i att kunna rekrytera och behålla fler sjuksköterskor ska Magnetmodellen tillämpas. Omhändertagandet av patienterna ska således vara mer patientcentrerat och ha ett stort omvårdnadsfokus.

Belastningen inom barnsjukvården, både avseende köer på akutmottagningar och till operation, är hög. Vi behöver inom barnsjukvården säkerställa att vi möter upp behoven med rätt antal vårdplatser, att vi får en fullgod täckning av jourlinjer och premierar specialistutbildning av befintlig personal med erfarenhet av barnsjukvård så att de kan

fortsätta arbeta inom barnsjukvården med stärkt kompetens. Akutsjukhusen ska ha möjligheten att bedriva barn-och ungdomsmedicinska mottagningar.

En behovsstyrd sjukvård

Region Stockholm har idag en hög tillgänglighet till första besök inom vården. Samtidigt har sjukvården haft en hög kostnadsutveckling som lett till en dyrare vård för invånarna i vår region i relation till andra delar av landet trots att regionen har en friskare befolkning. Hälsoklyftorna gör att var personer bor avgör deras möjlighet att leva ett gott och hälsosamt liv. Trots det har vården inte byggts ut för att kompensera för detta. Det stora utbudet av vårdgivare har stärkt valfriheten, men samtidigt inneburit att vården blivit uppsplittrad och att patienter med enklare besvär ibland får vård snabbare än de med större vårdbehov.

Sjukvården i Region Stockholm behöver utvecklas till att bli mer behovsstyrd. Det är patienternas vårdbehov och professionen som ska styra tillsammans med en god tillgänglighet. Kostnadskontrollen ska stärkas för att möjliggöra en utbyggd primärvård och stärkta akutsjukhus. Lärdomarna från den utredning av vårdvalssystemet som gjorts under föregående mandatperiod ska ligga till grund för ett fortsatt reformarbete.

Regionen ska intensivt arbeta med vårdbehovsanalyser för att kartlägga behoven och konsumtionen av vård i hela länet. De ska sedan ligga till grund för planering av etablering och utbyggnad av sjukvård tillsammans med löpande analyser av vårdlokalsbehovet. Tydligare geografiska principer ska slås fast för vården för att säkerställa en jämlik och sammanhållen vård utifrån de regionala stadskärnorna. Möjligheten till geografiskt avgränsade vårdvalsområden ska ses över. När vårdmottagningar stänger ner ska regionen inte vara passiv, en möjlighet för regionens egen regi till att ta över stängda mottagningar genom en hemköpsrätt ska därför ses över.

Oseriösa eller geopolitiskt problematiska aktörer undergräver förtroendet för hälso- och sjukvården i Region Stockholm. Kraven för att bedriva vård ska höjas och skarpare ägarprövningar genomföras vid såväl nyetablering som ägarförändringar. Samma krav ska ställas på alla offentligt finansierade vårdgivare oavsett driftsform. Tydliga regler ska gälla för alla för att främja de vårdgivare som gör rätt för sig. Regionen ska säkerställa att behovsprincipen styr när det kommer till medicinsk prioritering hos vårdgivare som har avtal med regionen. Detta ska tydligare kravställas i avtal utan att det inverkar på tillgängligheten. Kraven på vårdgivare att bidra med personal och sjukvårdsmaterial i händelse av kris och pandemi ska tydliggöras för att skapa förutsebarhet för såväl regionen som vårdgivarna och deras personal.

Idag tar inte alla vårdgivare inom regionens sjukvård sitt ansvar för utbildning och forskning vilket undergräver den framtida kompetensförsörjningen och utvecklingen av vården. Därför ska kraven på att samtliga vårdgivare ska delta i utbildning och forskning skärpas.

Vårdvalen inom den specialiserade öppenvården ska ses över särskilt då denna vård visar stora brister i ojämlik fördelning, sammanhållning för patienten och högst kostnadsutveckling. Fler remisskrav ska kunna införas för att erbjuda patienterna vård på

rätt vårdnivå. Patienternas valfrihet och mångfalden av vårdgivare ska värnas, men själva avtalsformen ska alltid anpassas utifrån en målsättning om en sammanhållen, jämlik, tillgänglig och robust vård med patienten i centrum.

För att öka robustheten i sjukvårdssystemet behöver regionen se över möjligheten att bedriva mer vård i egen regi. Detta inte minst som en del i arbetet med att säkerställa kompetensförsörjningen. Ett särskilt fokus ska ligga vid områden där regionen idag inte bedriver vård. Det ska vara möjligt för invånarna att välja vård i regionens egen regi. Utvecklingen ska ske strategiskt och väl utrett för att säkerställa kostnadskontroll och hög vårdkvalitet.

Regionens specialistcentrum ska utvecklas eftersom de fungerar väl som en samordnande nod för vård, utbildning och forskning kring flera kroniska sjukdomar. De har även ett viktigt uppdrag att ge stöd till primärvården och är viktiga i den strategi för den specialiserade somatiska vårdens roll i arbetet mot nära vård som behövs.

Nuvarande vårdvalssystem har inneburit svårigheter för idéburna vårdgivare att etablera sig i Region Stockholm. Den nya lagen om idéburen vård ska tillämpas i Region Stockholm och ett särskilt fokus ska vara att stärka den idéburna vården genom bland annat partnerskap. Detta ökar mångfalden inom vården och främjar nya arbetsätt.

En sjukvård där patienten hamnar rätt

Det ska vara lätt att hitta rätt i vården och den ska finnas tillgänglig i hela länet. En översyn av närsjukvårdens kvälls- och helgöppna verksamhet ska genomföras för att uppnå en effektiv och jämlik fördelning av vården. Närakuterna har delvis avlastat akutmottagningarna, samtidigt som patienterna har vänt sig hit på grund av att det inte gått att få tid på sin vårdcentral. Systemet med närakuter ska utredas i sin helhet. Syftet ska vara att stärka kontinuiteten för patienten, samordna allmänläkar- och distriktssköterskeresurser samt avlasta akutmottagningarna mer ändamålsenligt än idag. Fler patienter ska färdigbehandlas istället för att behöva flera olika vårdkontakter.

En utredning om att återta sjukvårdsrådgivningen genom 1177 på telefon i regionens egen regi ska göras skyndsamt för att genomföras under mandatperioden. Utredningen ska se över ekonomiska konsekvenser samt säkerställa en god tillgänglighet och hög kvalitet. I detta arbete ska synergier med övertagandet av prioriterings- och dirigeringsstjänsten i egen regi särskilt betonas. FoUUI ska kopplas på för att skapa en lärande organisation. Därutöver ska ett ökat ansvar för husläkarmottagningarna gällande sjukvårdsrådgivningen på telefon under dagtid utredas.

I Region Stockholm finns många vårdgivare, både privata och regionala. En utredning ska genomföras för att tydliggöra hur en jämförartjänst för vården kan inrättas där kvalitetsmått och fakta om de olika vårdgivarna framgår.

Det är viktigt att hela länet har god tillgång till den prehospitla vården. Prioriterings- och dirigeringsstjänsten ska vara i egen regi för att öka styrningen och förtydliga vårdgivaransvaret. Den prehospitla vården ska ha tillgång till patientens journal i förväg

och det prehospitala omhändertagandet av akuta psykiatriska tillstånd ska stärkas. Styrmedel för att minska onödiga ambulansresor ska ses över. Civilsamhällets livräddande insatser är idag betydelsefulla, särskilt i Stockholms skärgård och glesbygd. Dessa ska värnas och utvecklas.

Trygg och säker förlossningsvård

Krisen inom förlossningsvården ska lösas. Alla blivande föräldrar ska kunna lita på att vården är trygg i samband med en graviditet. Därför görs en utökad satsning på förlossningsvården och det påbörjade arbetet med Framtidens förlossningsvård. Insatser för att nå målet med en barnmorska per födande, samt fokus på moderna arbetssätt och bättre arbetsvillkor för personalen genom 8-punktsprogrammet ska fördjupas. En sammanhållen vård i samband med graviditet, förlossning och eftervård inklusive fysioterapi är av central vikt.

Ersättningarna inom förlossningsvården behöver bli mer ändamålsenliga och tillgodose att varje gravid kvinna får en ännu tryggare, bättre och mer behovsanpassad vård samt att stort fokus läggs på att helt arbeta bort undvikbara förlossningsrelaterade skador.

Fler blivande föräldrar ska erbjudas att ingå i modellen Min barnmorska och möjligheten till hemförlossning ska värnas. Under mandatperioden vill vi se barnmorskeledda enheter på dagens förlossningskliniker. Arbetet ska stärkas för att alla kvinnor ska kunna ta del av den viktiga vården efter förlossning. Därför behövs en eftervårdsgaranti som innefattar amningsstöd och nollvision för oupptäckta förlossningsskador.

Mer sammanhållen vård för äldre

Utifrån lärdomarna av pandemin måste vården för äldre bli mer sammanhållen. Äldre och deras anhöriga ska inte behöva hantera en stor mängd vårdkontakter eller behöva ligga på akutmottagningarna i flera timmar.

Arbetet med en sammanhållen seniorvård på geriatriska mottagningar ska stärkas inte minst för en förstärkt och tryggare utskrivning. Fler patienter ska erbjudas en sammanhållen individuell planering (SIP) än vad som görs i dagsläget. Arbetet med kommunerna för en förbättrad utskrivningsprocess ska prioriteras för att motverka återinskrivningar. Fler geriatriska vårdplatser ska öppnas och möjligheten till en särskild geriatrik på Södersjukhuset ska ses över för att avlasta akutmottagningen på sjukhuset.

En sammanhållen vårdkedja för äldre ska utvecklas och säkerställas. Den palliativa vården ska särskilt förbättras. En särskild översyn ska även göras av hemsjukvården för att öka kontinuiteten, och den avancerade sjukvården i hemmet ska utvecklas för att knyta denna vård närmare sjukhus och vårdcentraler i sitt närområde.

För att stärka äldres hälsa ska möjligheten till ett äldrevaccinationsprogram ses över. Äldres ofrivilliga ensamhet ska motverkas och arbetet mot psykisk ohälsa bland äldre utvecklas.

Vård vid psykisk ohälsa och psykiatri

Vården vid psykisk ohälsa och psykiatrisk sjukdom ska ha god tillgänglighet i hela regionen. Regionen ska säkerställa att personal på samtliga vårdnivåer inom vården för psykisk ohälsa och psykiatri har tid till kompetensutveckling för att bättre kunna ta hand om fler psykiatriska tillstånd, samt fördjupade kunskaper i transkulturell vård. Förskrivning av psykiatriska läkemedel såsom antidepressiva ska efterföljas av samtalsstöd eller psykologkontakt.

Arbetet med att implementera Strategi för psykiskt välbefinnande, psykisk hälsa och förebyggande av psykisk ohälsa premieras, och det förebyggande uppdraget för befolkningens psykiska hälsa betonas i regionens arbete, både systematiskt i vårdutbudet och genom att stimulera befolkningens möjligheter att själva förbättra sin psykiska hälsa. Psykiatriens möjligheter till att arbeta uppsökande genom nya arbetssätt ska bejakas.

Den pågående utvecklingen av barn- och ungdomspsykiatri ska fortsätta. Målet är en köfri barn- och ungdomspsykiatri under mandatperioden, med en stärkt vårdgaranti med ett första besök inom sju dagar, och en påbörjad behandling inom 30 dagar. För att åstadkomma detta ska en särskild personalsatsning på BUP genomföras. Möjligheten för BUP att möta barn nära där de bor eller går i skolan ska stärkas där behov finns.

Vården för lätt till måttlig psykisk ohälsa på primärvårdsnivå ska utvecklas och kvalitetssäkras för att säkerställa en jämlik vård i hela länet med god kvalitet, och SLSO ska ges ett uppdrag att vid behov öppna nya mottagningar. Första linjens psykiatri för barn och unga samt BUP ska ges möjlighet att pröva nya arbetssätt samt integreras mer med elevhälsan, skola och socialtjänst.

Köerna till ätstörningsvården ska kortas genom en förstärkt ätstörningsvård och förbättrat mottagande i hela psykiatri samt primärvården.

Vårdsystemets kunskap om traumavård behöver öka, och fler ska få möjlighet till evidensbaserad traumabehandling. Särskilt fokus ska läggas på omhändertagandet vid komplexa trauman, för långvarigt sexuellt våld utsatta och för de som drabbats av dödligt våld i sin närhet.

Patientens egenmakt och inflytande över behandlingsmetod ska förstärkas, till exempel genom ökade möjligheter till självvald inläggning och tätare samarbete med patient- och anhörigföreningar. Vård, terapi och behandling vid NPF, ska stärkas för barn, unga och vuxna genom att arbeta mot en mer sammanhållen vårdkedja. Anhörigstödet ska utökas. Stödet till barn med misstänkt neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och deras familjer ska förbättras i väntan på utredning, exempelvis genom öppna föreläsningar och webbutbildningar, dock utan att driva nya kostnader eller skapa undanträngningseffekter.

Beroendevården ska stärkas under mandatperioden, inte minst i nära samverkan med länets kommuner.

Jämlik hälsa i hela regionen

Hälsoklyftorna i Region Stockholm ska motverkas genom fler insatser för att stärka folkhälsan. Covidpandemin har visat att en god folkhälsa är en beredskapsfråga för ett robust samhälle.

Insatserna för att minska risken för insjuknande i cancer behöver fortsätta. Köerna för de som har fått diagnosen ska kortas. För att åstadkomma detta ska kompetensförsörjningen säkerställas samt arbetet med följsamheten till standardiserade vårdförlopp och en mer sammanhållen vård förstärkas. Detta garanterar rätt vård i rätt tid.

Hembesöksprogrammen ska utvecklas och utökas till fler stadsdelar och möjligheten till nya hembesöksprogram ska ses över. Regionen ska öppna fler familjecentraler tillsammans med länets kommuner för att främja samverkan och hälsofrämjande arbete. Fler mobila vårdenheter ska utredas för att bättre nå ut till patienter som har långt till vården. Systemet med hemtester för STI ska värnas. Regionen ska fortsatt arbeta för att motverka antibiotikaresistens.

Många verksamheter inom sjukvården möter idag patienter som blivit utsatta för våld. Mottagandet och bemötandet av dessa patienter ska stärkas och personalens kunskaper öka.

Tillgängligheten i vården ska bli bättre för personer med funktionsnedsättningar. Stödet till ideella organisationer ska förstärkas genom höjda bidrag, förenklad ansökningsprocess och införande av flerårsbidrag. Samverkansmöjligheterna ska stärkas. Regionens sjukvård ska göras tillgänglig för fler, bland annat genom att ledsagning på sjukhus för personer med hörsel- och synnedsättning införs. Ett högkostnadsskydd för tekniska hjälpmedel ska återinföras och förbättras för att ge fler möjligheten till ett gott och självständigt liv. En översyn över fritt val av hjälpmedel inom hörselvården ska genomföras för att förbättra insynen och säkerställa patientinflytandet.

Den ojämlika tandhälsan bland barn behöver motverkas. Möjligheten att införa screeningmöjligheter på tandvårdsenheterna för vanliga folksjukdomar och för våldsutsatta ska ses över.

Benskörhet orsakar mycket lidande och stora sjukvårdskostnader. Därför ska den vården stärkas genom införandet av frakturkedjor.

En attraktiv och tillgänglig kollektivtrafik

Kollektivtrafiken i Stockholmsregionen ska vara snabb, tillgänglig, attraktiv, trygg och klimatsmart oavsett var i länet du befinner dig. Hela länet ska få ta del av vår kollektivtrafik och dess utbyggnad eftersom den spelar en viktig roll i byggandet av en jämlik region. Region Stockholm ska fortsatt vara ledande i den gröna omställningen med en hållbar och fossilfri kollektivtrafik. Att öka kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna är avgörande för klimatomställningen. Alternativ som kollektivtrafik, cykel och gång behöver bli mer attraktiv. Med en bättre och grönare mobilitet kan vi minska vår klimatpåverkan. Trängseln i kollektivtrafiken, tillsammans med framkomlighetsproblemen är en dyr samhällskostnad som måste minska.

Vi står inför flera prövningar inom kollektivtrafiken. Pandemin har slagit hårt mot verksamheten, med vikande resenärssiffror, och tillsammans med den höga kostnadsutvecklingen och de effekter vi nu ser av Rysslands olagliga anfallskrig mot Ukraina är de ekonomiska utmaningarna många. En lågkonjunktur är i antågande, med höga driftskostnader att vänta. Det är en utmaning som måste hanteras på ett ansvarsfullt sätt som bygger kollektivtrafiken stark inför framtiden och som samtidigt ger möjlighet till fortsatt utveckling. Ekonomistyrning är en viktig del för att hålla nere kostnaderna, att fortsätta konsultväxlingen och effektiviseringen på trafikförvaltningen är prioriterat. Styrningen över Region Stockholms trafikinvesteringsprojekt behöver förbättras.

Klimatsmart resande från dörr till dörr

Det ska vara effektivt, enkelt och tryggt för alla resenärer att resa med kollektivtrafiken. Region Stockholm ska fortsätta att ta hand om vår kollektivtrafik. Befintlig infrastruktur ska underhållas för att säkra en tillgänglig, robust och kapacitetsstark kollektivtrafik. Region Stockholm ska ha höga ambitioner för att skapa en mer tillgänglig kollektivtrafik för resenärer med funktionsnedsättningar. Kollektivtrafikens tillgänglighet gör att fler känner sig trygga under sin resa. Fungerande hissar och rulltrappor ska därför prioriteras. För att stärka kollektivtrafikens konkurrenskraft ska fler uppleva den som ett effektivt resealternativ.

Kollektivtrafiktaxan har haft en hög kostnadsutveckling. Taxan och prissättningen i kollektivtrafiken ska ses i ljuset av kostnadsutvecklingen. Vår koalitions målsättning är att skapa utrymme för att bromsa den samlade taxeutvecklingen i relation till hushållens inkomster under mandatperioden genom kostnadsreducerade och intäktshöjande åtgärder. Vid sänkta taxor prioriteras barn och ungdomar, studenter och pensionärer. Sommarlovskortet för barn och unga permanentas. Region Stockholm ska påbörja en utredning av taxorna. I utredningen ingår även att titta på ett lågtrafikkort, samt ett cappingsystem som är under utredning där inriktningen är att påbörja ett försök när det bedöms som lämpligt ur ett ekonomiskt perspektiv.

Region Stockholm ska ha ett neutralt synsätt på olika driftsformer i kollektivtrafiken. Den aktör som i god konkurrens ger bäst kvalitet, styrförmåga och beredskap ska väljas oavsett driftsform. Därför behöver hindren för benchmarking och egen regi tas bort.

Innan egenregianbud eller drift i egen regi ska aktualiseras, behöver en analys som påvisar större effektivitet eller andra påtagliga fördelar göras. Ett återtagande i egen drift ska vara tidsbegränsat, och om de åstundade fördelarna inte realiserats ska verksamhetsområdet upphandlas på nytt.

En översyn av trafikplaneringsprocessen kommer göras för en mer transparent och demokratisk process framöver. I översynen ingår även att öka samordningen mellan båt och busstrafik.

Framkomlighetsarbetet ska accelerera genom att Region Stockholm i samverkan med kommunerna, och i aktuella fall Trafikverket, utvecklar och finansierar framkomlighetsåtgärder och förbättrar servicen. Möjligheten att ta med cykel i kollektivtrafiken ska stärkas. Resenärernas tillgång till kollektivtrafik ska utvecklas långsiktigt i syfte att göra kollektivtrafiken till vårt främsta transportmedel i hela regionen. En del i detta arbete är att utveckla nattrafiken i hela länet och över länsgränsen till bland annat Uppsala. Vi ska aktivt verka för att stärka kollektivtrafikandelarna i Sydvästra delen av länet. Möjligheten att använda SL-kortet i regionalstågstrafiken behöver utredas. Vidare ska information och motivationsinsatser (nudging) främjas för att fler ska ställa av bilen och välja kollektivtrafiken eller andra hållbara färdmedel. Målet är en snabbare resa från dörr till dörr.

Stationsavgiften på Arlanda försvårar att ta sig på ett klimatvänligt sätt till Arlanda. En åtgärd som snabbt skulle kunna ge effekt och öka andelen spårresenärer är borttagandet av stationsavgiften. Det finns flera olika sätt att lösa detta och Region Stockholm ska verka gentemot staten för att så sker. Region Stockholm ska inte ta kostnaden.

För att få ned restiderna och öka framkomligheten på bussarna ska påstigning genom bussarnas alla dörrar införas med start på stombussarna, projektet ska inte minska biljettintäkterna.

Ett pilotprojekt med en spärrfri bytespunkt ska genomföras på en tunnelbanestation utanför de mest trafikerade och belastade delarna av kollektivtrafiken. Detta ska äga rum under några månader med målet att utreda möjliga konsekvenser för människors resande och påverkan på intäkterna.

Resenärernas möjlighet att kombinera flera trafikslag i samma resa ska främjas genom bland annat cykel och pendelparkeringar och dialogen kring en utbyggd kollektivtrafik och cykelinfrastruktur i regionen med kommuner och andra relevanta aktörer ska utvecklas. För att fler ska välja kollektivtrafiken behöver den vara pålitlig och trängseln ska minska. Region Stockholms ska därför verka för att där det är möjligt införa tätare och fler avgångar.

Som kollektivtrafikutvecklare är en hållbar inriktning och optimering för godstransporter viktig för den cirkulära hanteringen av massor från infrastrukturprojekt. Vidare äger Region Stockholm fastigheter kopplat till kollektivtrafiken. Under mandatperioden är ambitionen för den styrande koalitionen att se över kollektivtrafikens fastighetsbestånd och hur det kan utnyttjas mer effektivt i syfte att öka intäkterna och reseandelarna. Fastigheterna ska också i ökad utsträckning användas för egen energiproduktion som solenergi.

Ett större kultur- och konstinnehåll i kollektivtrafikens miljöer gynnar såväl kulturutövare som resenärer. En översyn görs av hur olika former av kulturuttryck i tunnelbane- och pendeltågsmiljöer kan öka attraktiviteten.

En utbyggd, framtidsinriktad och stark kollektivtrafik

Samtidigt som regionen utvecklas ska utbyggnaden av kollektivtrafiken expanderas med nya linjer och dragningar med målet att öka kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna i högre takt. En sådan utveckling kommer ytterligare främja samhällsnyttan genom snabba och enkla resor, klimatet, bostadsbyggande, företagande och arbetsmarknaden.

Just nu pågår en historisk utbyggnad av tunnelbanan, som fortsatt ska värnas.

Kollektivtrafikens utbyggnad behöver fortsätta. Kollektivtrafikplanens åtgärder är en del i fortsättningen av kollektivtrafikens framtidsbygge. En fördjupad utredning av framtida kollektivtrafikåtgärder behövs utifrån planen. Även kompletterande utredningar gällande framtidens tunnelbane- och spårutbyggnad ska göras utifrån den trafikslagsövergripande mål- och systemanalys som genomförs. Exempelvis utredning av projekt så som tunnelbana till Bromma flygplats, Hjulsta-Barkarby, Älvsjö-Hagsätra, Fagersjö och någon form av spårbunden trafik till Tyresö.

En dialog mellan Region Stockholm, Stockholms stad och Lidingö stad har initieras med anledning av kollektivtrafikförsörjningen av Norra Djurgårdsstaden och förlängningen av Spårväg City till Ropsten. Vidare ska arbetet med Roslagsbanans utbyggnad och spårväg Syd fullföljas.

Regionen ansvarar för investeringar i kollektivtrafik. Region Stockholm ska fortsätta sitt arbete med att hitta framtida finansieringsmodeller för att fortsätta utbyggnaden av kollektivtrafiken. Regionen ska fortsatt verka för att regionalisera trängselskatten för att bidra till bättre framkomlighet och hållbara transporter. Den styrande koalitionen är beredda att ta nästa steg i utbyggnaden av hållbara färdmedel i Stockholmsregionen. Under mandatperioden vill vi ta initiativ till en Huvudstadsförhandling för hållbara transporter med fokus på goda kollektivtrafikförbindelser på tvären mellan regionala stadskärnor, viktig utveckling av tunnelbane- och spårbunden trafik, ett sammanhängande regionalt cykelvägnät samt bygga ihop saknade länkar mellan regionala stadskärnor, inklusive BRT-linjer som exempelvis Stockholmsbågen. Det är viktigt att hela länet inkluderas i kollektivtrafikutbyggnaden. Kollektivtrafikens utbyggnad innebär även en utveckling av dess innehåll. Därför ska utvecklingen av ny teknik, automatisering, flexibla anropsstyrda lösningar och självkörande transporter successivt införas i kollektivtrafiken.

Kollektivtrafiken är avgörande för klimatomställningen

Stockholmsregionen ska vara ledare i den gröna omställningen. Kollektivtrafiken utgör navet för ett hållbart resande och en utbyggd kollektivtrafik är helt avgörande för att nå regionens uppsatta klimatmål.

En hållbar kollektivtrafik är en modern och attraktiv kollektivtrafik. Därför ska det fossila fasas ut och det förnybara fasas in. Region Stockholm ska ställa krav på förnybara drivmedel

i de upphandlingar som genomförs. Elektrifieringen av bussflottans ska fortsätta och är ett prioriterat område. Biodrivmedel, el eller vätgas ska arbetas in i alla kommande pendelbåts- och skärgårdsupphandlingar för att nå målet om förnybar sjötrafik 2030, under förutsättning att det historiska tonnage bevaras. Även färdtjänsten ska arbeta mot målet om en mer elektrifierad och förnybar fordonsflotta 2030.

En trygg och tillgänglig färdtjänst för hela länet

Färdtjänsten är en viktig rättighet som utgår från att säkerställa jämlika möjligheter till deltagande i samhället. Tyvärr fungerar den inte tillräckligt bra idag. Diskrepansen som resenärer i hela länet upplever med svårigheter att få tag i färdtjänsttaxi behöver förändras för att tillgodose alla människor i Stockholmsregionens behov av att röra sig fritt. Nöjdheten hos resenärerna ska öka. I det syftet behöver upphandlingsmodellen utredas i syfte att öppna upp för fler aktörer att vara med och köra färdtjänst än idag och där resenären också har en möjlighet att göra ett välinformerat val mellan de olika aktörerna. Det ökar tillgängligheten i hela länet, inklusive gles- och landsbygd men stärker även kvaliteten.

Kvaliteten höjs även genom att Region Stockholm även fortsättningsvis ställer krav på villkor i nivå med kollektivavtal i hela färdtjänsten, att förare ska genomgå en kompletterande utbildning samt genom att förbättra uppföljningen av ställda krav. Även förbättrad resenärsinformation höjer kvaliteten.

Riktlinjerna för vilken typ av resor som är färdtjänstgrundande, hur resorna kan se ut och vilken annan typ av service som är en del av färdtjänstuppdraget ses över i syfte att öka tillgängligheten och kvalitén. Tillståndshandlingarna ska vara välfungerande och handläggningstiden kort, särskilt vid förnyelse. Borttagande av 3-milsgränsen och taket på fritidsresor inom alla former av färdtjänsttaxi utreds utifrån ekonomiska och sociala konsekvenser. Gällande taket utreds även en kontrollmekanism för att förhindra missbruk av systemet. Även riktlinjerna för färdtjänstillståndet ska ses över.

Resegaranti, beställningscentral och kundtjänst är grundläggande infrastruktur där det finns stora synergieffekter att hämta av att ha dessa samlat. För att rationalisera systemet och ge sammanhållen service ska ett övertagande i egenregi utredas och genomföras under förutsättning att det är kostnads och systemeffektivt. Detta är en förutsättning för en annorlunda upphandlingsmodell med ökad valfrihet för resenärerna.

Region Stockholm ska verka gentemot regeringen för ett förändrat regelverk så att beviljad ledsagning och färdtjänstillstånd i en region följer med vid flytt.

En utvecklad sjötrafik för hela Stockholmsregionen

Stockholmsregionen har en unik skärgård och närhet till vatten. Det finns stor potential att bygga ut trafiken på våra vattenvägar. För att koppla ihop Stockholmskommunerna med varandra, skapa genvägar och för att avlasta bilvägar och övrig landbaserad kollektivtrafik. Den sjöburna kollektivtrafiken med en robust bastrafik i skärgården och anropsstyrd sjötrafik där det är möjligt ska utvecklas och fler pendelbåtslinjer införas.

För pendelbåtstrafiken är det viktigt med långsiktighet under fasen för framtagande av nya linjer. Redan utredda linjers införande, så som Sundbyberg-Gamla stan, Norra Ulvsunda - Hägersten samt Ropsten -Täby ska påbörjas under mandatperioden. Pågående försökslinjerna 83 och 84 permanentas. Möjligheten till ökad mobilitet genom kombinationsresande ska möjliggöras i större utsträckning där det går att ta med cykel på båtarna. Vidare ska en utredning av införandet av alkoholförsäljning på pendelbåtarna genomföras.

Det finns en eventuell risk för ineffektivitet och snedfördelning när trafikledning görs av ett av driftsbolagen. Genomgripande kunskap om trafikledning är samtidigt en god grund för Region Stockholm att ha inför driftsupphandlingar. Trafikledningen i skärgården ska därför ses över i syfte att kunna drivas i egen regi när nuvarande avtal upphör.

För att förbättra sjötrafiken och nå våra klimatmål behöver regionen snarast investera i nytt egenägt pendelbåts- och skärgårdstonnage. Den pågående sjötrafikutredningen del 2 är vägledande i detta arbete. Det ska vara enkelt att resa med sjötrafiken. Dagens uppdelning med parallella biljettsystem för sjötrafiken ska utredas tillsammans med bokningsbara turer för sjötrafiken för att förenkla resandet för resenärerna. En motsvarande depåplan för sjötrafiken tas fram för att säkra en god och långsiktig sjötrafik.

Inom sjötrafiken förekommer sedan gammalt privat linjetrafik i högre grad än inom landtrafiken, och nya innovativa rederier är på väg att etablera sig. Region Stockholm ska utreda hur samarbete med privata rederier kan utvecklas, så som skett med privata trafikoperatörer i andra regioner. Nyttor för resenärer, juridiska, ekonomiska och planeringsmässiga förutsättningar ska prövas i utredningen, och intresset från privata rederier för biljettsamverkan ska särskilt kartläggas. Utifrån utredningens resultat tas nya ställningstagande om att eventuellt pröva biljettsamverkan. Dialogen kring besöksnäringens trafikbehov ska också utvecklas.

Man ska känna sig trygg med närheten till kollektivtrafik oavsett om det är på fastlandet eller på öarna i skärgården. Replipunkterna är viktiga knutpunkter där skärgårdens öar öppnas upp mot fastlandet. Dessa replipunkter måste utvecklas och moderniseras. För detta krävs nya resurser och en gemensam standard. Region Stockholm ska ta ett större samordningsansvar för replipunkterna. Här gäller det att Region Stockholm höjer standarden inom sina egna ansvarområden, exempelvis väderskydd och trafikinformation. Regionen ska verka för att våra replipunkter blir tillgänglighetsanpassade och får toaletter, cykelparkeringar och serviceutbud samt stärka arbetet med väderskydd i sjötrafiken. Pågående arbete med samfinansiering av bryggor i skärgården fortsätter under mandatperioden.

Alla ska känna sig trygga i kollektivtrafiken

Kollektivtrafiken ska vara en plats där alla ska känna sig trygga dygnet runt. För att öka tryggheten måste man både öka andelen synlig personal i trafiken och förbättra den fysiska stations- och hållplatsmiljön. Den fysiska stations- och hållplatsmiljön handlar bland annat om att systematiskt arbeta med belysning, trygghetskameror där det finns behov, åtgärda

otrygga miljöer och ökad service som exempelvis butiker. Möjligheten till stopp mellan hållplatser nattetid tas vidare. Sekundäruppgångar kan även bidra till större trygghet. Möjlighet att tillskapa sådana i kombination med bostadsutveckling är en av aspekterna att väga in i bedömningen. Synlig personal kan vara såväl ordningsvakter, fler trygghetsvärdar, mer stationspersonal men även annan personal som syns i kollektivtrafiken skapar trygghet. Vidare behövs en stärkt bemanning på Trygghetscentralen som har en väsentlig roll i trygghetsarbetet i kollektivtrafiken.

Arbetet måste ske systematiskt, där fokus läggs efter var behoven är som störst. Samarbetet med polismyndigheten, kommunerna, civilsamhället och andra berörda aktörer ska stärkas för att skapa en gemensam bild av framtida åtgärdsbehov

Säkerheten och tillgängligheten i kollektivtrafiken måste säkras. Avvecklingen av tågvärdar kan bara ske om tryggheten och tillgängligheten kan garanteras. I avvaktande av en ny utredning pausas den pågående avvecklingen av tågvärdarna.

Ordningsvakternas utbildning som de får specifikt för SL-uppdraget behöver förlängas markant från dagens två dagar. Att arbeta i den mycket speciella miljö som kollektivtrafiken är kräver särskilda insatser för medarbetarna i kollektivtrafiken. Utbildningen ska fokusera på etiska frågor och bemötande. Det handlar om att förbättra tryggheten för både de anställda och resenärerna. Att driva ordningsvakterna och biljettkontrollen i egen regi innebär att de ligger inom samma organisation som trygghetscentralen. I syfte att öka kvalitén, effektiviteten och förenkla samarbetet med civilsamhället genomförs en analys inför ett eventuellt övertagande i egen regi. Detta utvärderas för att säkerställa att efterfrågad effektivitet uppnås.

Plattformsbarriärer kan skapa ökad trygghet och tillgänglighet. En plan för långsiktig utbyggnad av dessa tas fram. Särskilt fokus läggs vid de nybyggda delarna av tunnelbanan. Kostnadseffektiva metoder ska användas och särskild hänsyn ska tas till när investeringsutrymmet så medger.

Digitalisering och trafikinformation

Digitaliseringen ger stora möjligheter för kollektivtrafiken. Det handlar rent konkret om förbättrad resenärsinformation i realtid i både land- och sjötrafiken, kopplingen till kombinerad mobilitet och samordning mellan trafiklagen. Det nya biljettsystemet ger stora tekniska möjligheter för enklare, smidigare användning som inte fanns tidigare. En gemensam biljettportal, betalssystem och reseplanerare för land- och sjötrafik ska uppnås för den sömlösa resan. Anropsstyrd kollektivtrafik ska utvecklas och inkluderas i SL-appen. Fler resenärer ska uppleva att det är enkelt att resa med kollektivtrafiken.

En region som står upp för fri och tillgänglig kultur

Fri kultur är en av demokratins hörnstenar, politiken ska stödja kulturen men måste fortsatt hålla principen om en armlängds avstånd. Region Stockholm ska arbeta för att stärka kulturens förutsättningar i hela länet under den kommande mandatperioden. Ett levande kulturliv i Stockholmsregionen ökar vår attraktionskraft och bidrar till länets demokratiska utveckling. Genom kulturarrangemang, -utövning och folkbildning stärks sammanhållningen och tilliten i samhället. Region Stockholm ska fortsätta stödja aktörer inom kultur- och föreningslivet. Vår kulturpolitik ska främja en jämlik tillgång till kultur-, idrotts- och föreningsverksamhet i hela länet, med fortsatt tyngdpunkt på att tillgängliggöra kultur för barn och unga. Kultur, idrott och friluftsliv bör ges större tyngd i Regionens dialog med kommunerna samt i det regionala planarbetet, och kulturen ska involveras när de regionala stadskärnorna planeras och utvecklas.

Jämlik tillgång till kultur i länet är en central fråga för Region Stockholms kulturpolitik. Tillgängligheten till kultur för barn och unga i länet är ojämn. Region Stockholm ska möjliggöra för fler att delta i kulturaktiviteter och därmed öka intresset för kultur bland barn och unga samt verka kompensande för den skillnad i kulturutbud som finns, så att fler kan ta del av länets befintliga utbud. Vidare ska Region Stockholm möjliggöra för fler att delta i och bidra till kulturaktiviteter. Barn och ungas tillgång till litteratur och läs- och skrivfrämjande insatser ska utgöra ett särskilt prioriterat område. Region Stockholm ska genom Regionbiblioteket stärka läs- och skrivfrämjande genom att stötta kommunbibliotek och skolor med evidensbaserad kunskap, med särskilt fokus på skrivfrämjande. Ett särskilt kulturpris bör instiftas av Region Stockholm riktat till unga under 20 år. Region Stockholm ska även fortsatt premiera stöd till ungdomsorganisationer, och göra en utvärdering av de nya kriterierna för hur stöd ska beviljas.

Kultur i hälso- och sjukvården samt i kollektivtrafiken främjar ett ökat välbefinnande för regionens invånare och bidrar till levande offentliga miljöer. För att säkerställa att konst och övrig kultur kommer våra verksamheter och kollektivtrafiken effektivt till dels bör Kulturförvaltningen ha ansvaret för konst och övrig kultur i vården och i kollektivtrafiken. Kultur kan särskilt ha en positiv inverkan på patienters återhämtning i samband med längre vistelser på sjukhus. Därför ska Region Stockholm undersöka om det kulturutbud som Regionen är med och finansierar kan digitaliseras i syfte att öka möjligheten till kulturella upplevelser för den som befinner sig länge i slutenvården. Region Stockholm är kulturvänlig och vill möjliggöra för fler kulturarenor. Ett större kultur- och konstinnehåll i kollektivtrafikens miljöer skapar mervärde för såväl resenärer som kulturutövare. Därför ska Region Stockholm upplåta platser i kollektivtrafiken för fri kulturutövning, som i London och Paris. Kulturzoner i tunnelbane- och pendeltågsmiljöer kan öka kollektivtrafikens attraktivitet samtidigt som kulturutövare ges utrymme att uppträda i offentliga miljöer. Detta bör dock ske under förutsättning att det finns en efterfrågan och att utformningen förankras.

Folkbildningen är en vital del av demokratin, och regionen ska arbeta för att stärka upp folkbildningen i regionen och se över det ekonomiska utrymmet för att öka antalet

utbildningsplatser på folkhögskolor och stödet till övrig folkbildning i länet. Region Stockholm ska ersätta utomlänshögskolorna i enlighet med SKR-överenskommelsen och se över den interna resursfördelningen. En hållbar finansieringslösning ska skyndsamt tas fram.

Region Stockholm ska verka för att gå med i kultursamverkansmodellen, och ska ta slutgiltig ställning till huruvida regionen bör gå med efter att Kulturförvaltningen har fått ta del av slutsatserna av den nationella översynen.